

Instytut Pamięci Narodowej - Gdańsk

<https://gdansk.ipn.gov.pl/pl2/aktualnosci/135526,21-rocznica-smierci-ks-Hilarego-Jastaka-kapelana-Armii-Krajowej-i-Solidarnosci.html>
2021-02-25, 06:12

21. rocznica śmierci ks. Hilarego Jastaka, kapelana Armii Krajowej i Solidarności

Delegacja IPN Gdańsk oddała hołd duchownemu.

21 lat temu 17 stycznia 2000 r. zakończył pracowite życie ks. Hilary Jastak, kapłan Gdyni, kapelan Solidarności, król Kaszubów. Delegacja IPN Gdańsk na czele z dyrektorem prof. Mirosławem Golonem oddała hołd zmarłemu duchownemu 15 stycznia, składając kwiaty na grobie i pod pomnikiem ks. Jastaka w Gdyni.

- Na pomniku kapłana nie bez powodu podkreślono wielką więź z rodzinnymi Kaszubami, z Armią Krajową oraz z Solidarnością. Ks. Hilary Jastak w swoim długim i bogatym w wydarzenia oraz w osobiste osiągnięcia życiu miał bowiem wielkie zasługi dla Kaszub i całego regionu Pomorza, z którym związany był prawie całe życie. Tylko czas wojny zmusił Go, dla ratowania życia przed niemieckimi

zbrodniarzami, do schronienia się na Mazowszu. To wtedy związał się z Armią Krajową. Po wojnie stał się obrońcą podstawowych wartości w zniewolonej przez komunistów Ojczyźnie. Mimo prześladowań w okresie stalinowskim i późniejszych latach niezłomie trwał w umiłowaniu Boga, Honoru i Ojczyzny – podkreśla prof. Mirosław Golon, dyrektor IPN Gdańsk.

- Jego wielkim osiągnięciem było wybudowanie wspaniałej świątyni pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa przy ul. 3 maja w samym centrum miasta. Ten kościół, to jeden z najważniejszych, obok dzisiejszej Bazyliki Morskiej przy ul. Świętojańskiej, duchowych fundamentów cały czas młodego miasta. To on stał się wielkim duchowym i materialnym wsparciem dla skrzywdzonych w czasie brutalnych grudniowych represji w 1970 roku, w tym dla rodzin pomordowanych. To Ks. Hilary Jastak dekadę później odegrał gigantyczną, cały czas chyba nie w pełni docenioną rolę w budowie wielkiego ruchu nadziei na lepszą Polskę. Na Ojczyznę wolną oraz naprawdę sprawiedliwą. Został jednym z najważniejszych kapelanów Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” – dodaje.

- Przynajmniej trzykrotnie każdego roku szczególnie wspominamy tę wspaniałą postać: w rocznicę Sierpnia 1980 roku, w rocznicę wielkich protestów społecznych z Grudnia 1970 roku oraz właśnie w rocznicę śmierci. W minionym roku, 2020, mimo utrudnień pandemicznych udało się zorganizować rocznicowe uroczystości, może nieco skromniej, i podkreślić wielki wkład księdza Hilarego Jastaka w walkę o Wolną Polskę. [To od wspomnienia Jego aktywności prezes IPN dr Jarosław Szarek rozpoczął swoje wystąpienie na gdyńskich uroczystościach sierpniowych 29 sierpnia 2020 roku, upamiętniających 40-lecie NSZZ „Solidarność”](#). Także uczestnicy gdyńskich obchodów 50. rocznicy Grudnia 1970 r. w dniu 17 grudnia 2020 r. pamiętali o ks. Jastaku – wskazuje dyrektor IPN Gdańsk.

- Przypadająca w niedzielę 17 stycznia 2021 r. rocznica śmierci również będzie upamiętniona przez wielu mieszkańców Gdyni i całego Pomorza. Gorąco zachęcamy wszystkich do śledzenia tych uroczystości za pośrednictwem mediów, a także do osobistego odwiedzenia wielkiego dzieła Księdza Jastaka, czyli kościoła NSPJ, a przy okazji pomnikowego grobowca Budowniczego na zewnętrznej ścianie świątyni od strony ulicy Batorego. Kilkaset metrów dalej, od ponad sześciu lat, przy zbiegu ulic Batorego i Władysława IV stoi piękny figuratywny pomnik Wielkiego Kapłana, wspaniały wyraz hołdu współczesnych gdynian złożony jednemu z twórców wielkości miasta, zasłużonego ogromnie dla Polski i regionu – podsumowuje prof. Golon.

KRÓL KASZUBÓW – KAPŁAN GDYNI

ksiądz prałat

Hilary Jastak

(1914 - 2000)

X rocznica śmierci – 17 stycznia 2010

Wystawa ze zbiorów:

Muzeum Miasta Gdyni

Instytutu Pamięci Narodowej. Oddział w Gdańsku

Archiwum Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność”

Wiesławy Kwiatkowskiej (w posiadaniu Małgorzaty Sokolowskiej)

Archiwum Państwowego w Gdańsku

Jedną z ważniejszych inicjatyw poświęconych ks. Jastakowi jest przygotowana we współpracy z IPN [wystawa „Król Kaszubów – kapłan Gdyni. Ksiądz prałat Hilary Jastak \(1914-2000\)”](#). Zapraszamy do zapoznania się z treścią ekspozycji online. Obecnie wystawę można oglądać przy grobowcu ks. Jastaka przed kościołem NSPJ w Gdyni.

Zachęcamy również do sięgnięcia po [artykuł „Niezlomny Kaszëba. Ksiądz Hilary Jastak \(1914-2000\)”](#) autorstwa Danuty Sadowskiej opublikowany w „Biuletynie IPN” nr 12/2018 (do pobrania).

Na portalu IPN przystanekhistoria.pl ukazał się tekst Jana Hlebowicza [„Ks. Hilary Jastak, kapelan Armii Krajowej i Solidarności, król Kaszubów”](#). Zapraszamy do lektury.

O działalności ks. Jastaka w kościelnym Caritasie oraz komunistycznych represjach z czasów stalinowskich można przeczytać w artykule Jana Hlebowicza [„Niegodne ręce księdza”. Ksiądz Hilary Jastak, „Caritas” i księży „patrioci”](#).

[Zachęcamy też do zapoznania się z artykułem „Z Kaszuby Polak. Zarys biografii księdza Hilarego Jastaka”](#).

Hilary Jastak urodził się w 1914 r. w Kościerzynie jako jedno z szesnaściorga dzieci Jakuba i Marii Jastaków. Gimnazjum w Chełmnie ukończył w 1934 r. i trafił do Seminarium Duchownego w Pelplinie, które kształciło kapłanów diecezji chełmińskiej. Po wybuchu II wojny światowej, wraz z rodziną został przesiedlony na tereny Generalnej Guberni. Skończył konspiracyjnie studia w Metropolitalnym Seminarium Duchownym w Warszawie. W 1941 r. przyjął święcenia kapłańskie. Nawiązał kontakt z katolicką, tajną organizacją niepodległościową „Krzyż i Miecz”. Uczył łaciny i niemieckiego na tajnych kompletach, był kapelanem Armii Krajowej, opiekował się harcerzami z Szarych Szeregów. W 1945 r. wrócił na Pomorze.

W styczniu 1950 r. komunistyczne władze upaństwowiły działalność kościelnej „Caritas”. Urząd Bezpieczeństwa chcąc zdyskredytować ks. Jastaka (ówczesnego dyrektora „Caritas” i proboszcza nowo utworzonej parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Gdyni), oskarżył go o malwersacje finansowe. W rzeczywistości ks. Jastak otwierał kuchnie dla ubogich, rozdawał odzież, żywność, lekarstwa otrzymane w darze od Polonii amerykańskiej i Międzynarodowego Czerwonego Krzyża. Zakładał przedszkola, świetlice, placówki opiekuńcze i sierocińce.

Ks. Jastak napisał list do ks. Kazimierza Kowalskiego, biskupa chełmińskiego. Przestrzegął w nim przed intensyfikacją represji wobec Kościoła w najbliższym czasie. Prosił swojego przełożonego, by ten spalił otrzymaną od niego korespondencję. 14 lutego 1950 r. pałac

biskupi został otoczony przez kordony milicji. W gabinecie biskupa znaleziono list od ks. Jastaka. Proboszcza parafii NSPJ zatrzymano następnego dnia pod zarzutem „rozpowszechniania fałszywych wiadomości mogących wyrządzić istotną szkodę interesom Państwa Polskiego”. Przesiedział w areszcie dwa miesiące. Do niczego się nie przyznał.

Wydarzenia z początku lat 50. nie złamały hartu ducha kapłana. 17 grudnia 1970 r. milicja i wojsko otworzyły ogień do protestujących robotników. Pochód z ciałem zabitego pod stoczną Zbyszka Godlewskiego przemaszerał w pobliżu kościoła NSPJ. Ks. Jastak, jeszcze tego samego dnia, odprawił Mszę św. w intencji zamordowanych na ulicach Gdyni. Na terenie parafii zapewnił pomoc materialną i duchową rodzinom ofiar.

Niespełna dziesięć lat po tych tragicznych wydarzeniach, 15 sierpnia 1980 r., do strajkujących stoczniovców z Gdańska przyłączyli się robotnicy ze Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni. Delegacja strajkujących swoje kroki skierowała do ks. Jastaka, który 17 sierpnia sprawował pierwszą w historii PRL Eucharystię na terenie komunistycznego zakładu pracy. Na zakończenie kazania powiedział: „udzielam wam powszechnej spowiedzi, jak to było w czasie wojny, bo walczyacie w słusznej sprawie”.

Po wprowadzeniu stanu wojennego proboszcz parafii NSPJ założył Gdyński Ośrodek Duszpasterstwa Akademickiego. Na plebanii prałat ukrywał działaczy Ruchu Młodej Polski. Niemającej z czego żyć Annie Walentynowicz dał pracę w organizacji działającej w ramach Ruchu Trzeźwościowego im. św. Maksymiliana Marii Kolbego.

31 sierpnia 1982 r. Milicja Obywatelska zaatakowała modlących się pod krzyżem ustawionym przed Urzędem Miejskim w Gdyni. Demonstracje dotarły w okolice kościoła Najświętszego Serca Pana Jezusa. Księża Tadeusz Kurach i Jan Borkowski, wikariusze ks. Jastaka, wyszli na zewnątrz zobaczyć, co się dzieje. Stojąc spokojnie pod świątynią, zostali aresztowani za „dopuszczenie się czynnej napaści na pełniących obowiązki służbowe funkcjonariuszy Milicji Obywatelskiej rzucając w nich kamieniami”. Proboszcz zaangażował się w obronę swoich wikarych, którzy ostatecznie, bezpodstawnie zostali skazani na 3 lata więzienia. Od tego momentu stan zdrowia ks. Jastaka znacznie się pogorszył. Z tego powodu w 1984 r. musiał przejść na emeryturę.

Kaszubi mają w zwyczaju nazywania królami ludzi, którzy poprzez swe czyny zasłużyli na powszechny szacunek i w sposób szczególny przysłużyli się pomorskiej ziemi. Jednym z kaszubskich królów jest ks. Hilary Jastak. Duchowny zmarł 17 stycznia 2000 roku.

Oprac. Jan Hlebowicz

PLIKI DO POBRANIA

[„Biuletyn IPN” nr 12/2018 \(pdf, 22.66 MB\) 14.01.2021 09:00](#)